

Az amatőr színjátszás - ma

Tévednek azok, akik abban látják csak az amatőr színjátszás jelentőségét, hogy közönség- és színészutánpótlást nevel. Sokkal többről van szó, a társadalom és a művészet *sem*-pontjából egyaránt.

Az amatőr művészeti tevékenységek társadalmi szerepe mindig is túlmutatott közvetlen hatásán. Azok a fiatalok, akik ezekben a mozgalmakban részt vettek, nem csupán a művészetben szereztek jártasságot, hanem társadalmi szerepet is vállaltak, közösséget kerestek, a maguk kifejezésének lehetőségét próbálgatták. S ennek hatása akkor is megmutatkozhat, ha maga a művészi gyakorlat esztétikailag sem igazán magasrendű.

De a művészeti szerepet sem lehet az utánpótlás nevelésére korlátozni. Az amatőr művészeti mozgalmaknak azonban ugyanúgy megvan a maguk története, mint a hivatásos művészeteknek. Ahogy a hivatásos műfajoknak

vannak virágzási és hanyatlási szakaszai - ugyanúgy az amatőr ágazatoknak is. Nagyon érdekes, hogy mikor melyik következik be.

Az amatőr színjátszás történetében is több korszakot különböztetünk meg. A századforduló után több jelentős újító (Sztanyiszlavszkij, Antoine, nálunk a Thália) kezdett amatőrökkel. A 30-as években az avantgarde törekvésekkel fonódott össze az amatőrizmus, legalábbis annak egyik ágazata.

Az utóbbi évtizedekben úgy látszott, hogy a színjátszás az amatőr mozgalmon belül is háttérbe szorul. Művészetileg legalábbis kisebb volt a vonzóereje, mint a táncnak vagy a zenének. A „kocka” csak a legutóbbi években fordult, meghozzá nemcsak nálunk, hanem világviszonylatban is. S ebben számos ok játszott közre, az ifjúsági mozgalmak megélénkülésétől a televízió megjelenéséig (amely nem kedvezett a hagyományos színháznak, de annál jobban az oldottabb, közvetlenebb formáknak).

Az amatőr színjátszás ennek következtében egyszerre művészi tartalommal telt meg. Most ismét bebizonyosodott, hogy művészileg nincs profi és amatőr színjátszás, csak jó és rossz. Amatőrök is nyújthatnak igazi művészetet, habár nem mindig ugyanazokban a mű-

fajokban, mint a hivatásosok. A műfaji határ azonban nem merev, mostanában sok státusa szerint profi színház is hasonló szellemben dolgozik, mint az amatőrök. Olyan új mű-fajok vagy - Hont Ferenc kitűnő kifejezésével élve - színjátéktípusok alakulnak, amelyek egyaránt helyet kapnak a hivatásos és az amatőr színjátszásban. Új együttműködés alakulhat tehát ki közöttük.

A magyar amatőr színjátszás mostani növekvő szerepét ez a fejlődés határozza meg. Van benne jó és rossz, sikerült és sikertelen alkotás. (Ugyanezt el lehet mondani egyébként a hivatásos színházról is.) Az amatőr színjátszás mindezzel együtt ma ismét szerves része egész színházi életünknek.

A továbballadás úja természetesen nyitott. Vajon tartós lesz-e az amatőr színjátszás fejlődése, vagy egy bizonyos fokon - esetleg éppen a jelenlegin - megreked? Vajon lesz-e elég ereje ahhoz, hogy az ígéretes kezdeményezéseket tovább tudja vinni, vagy csak a jelenlegit lesz képes ismételtetni? E kérdésekre a jövő adja meg a feleletet.

Elősegítheti azonban a jövő munkáját, a pozitív megoldást, ha az amatőr színjátszásnak megadjuk végre az őt megillető figyelmet.

Vitányi Iván

NÁRAY ISTVÁN

Amatőr seregszemlék

Októberben egy hónapon belül két nemzetközi fesztiválon vettem részt. A budapestin és a Wroclawin. Budapesten először rendeztek nemzetközi seregszemlét, Wroclawban negyedszer. A budapesti találkozó hivatalos neve Nemzetközi Színjátszó Fesztivál, a wroclawie Nyitott Színházak Nemzetközi Diákfesztiválja. Budapesten három nap alatt 5 együttes tartott egy-egy előadást, Wroclawban nyolc nap alatt 20 együttes három-három előadást. A budapesti - előadássorozat volt, a wroclawi - fesztivál.

Miért a különbség?

Nem elsősorban formai, szervezési, lebonyolítási okai vannak az eltérésnek. A fesztiválok céljának, tartalmának két-féle megközelítése adhat magyarázatot a rendezvények különböző színvonalára.

Alig több mint egy évtized alatt az amatőr színházi mozgalom szerte a világon óriásit fejlődött. A 60-as évek elején jóformán csak az egyetemi együttesek képviselték a progresszív tartalmú, kísérletező formájú amatőr színházat. Ma - a társadalom életébe való mind intenzívebb alkotó-alakító részvétel igényétől hajtva - az ifjúság legszélesebb rétegei kérnek szót a világ minden táján, és gondolataik kifejtésére felhasználják a színházi forma nyújtotta lehetőségeket is. Tíz évvel ezelőtt még lehetett úgy fesztivált rendezni, hogy néhány ország egy-egy egyetemét felkérték a részvételre. A kínálat és a kereslet nagyjából fedte egymást, sokkal több exportképes együtessel nem rendelkezett egy-egy ország egyetemi színjátszása, mint amennyi részvételi lehetőség volt a fesztiválokön. (Gondoljunk csak arra, hogy 1965-ben hány csoportot lehetett volna ajánlani az Universitason kívül a nancyi fesztiválra? Nem sokat.)

A mai körülmények között, amikor megsokszorozódott a számottevő együttesek s ezzel együtt a fesztiválok száma, csak igen erős válogatással lehet egy fesztivált sikeressé tenni. A sokféle irány

zat, kísérlet, a társadalmi problémák sokféle megközelítési módja, tehát a minden tekintetben jellemző sokszínűség megköveteli, hogy a nemzetközi találkozónak meghatározott profilja, központi rendező elve, válogatási szempontrendszer legyen.

Ez feltételezi, hogy azonos művészi, színházi, politikai elveket valló szervező testület, az egész rendezvénysorozat jellegét meghatározó vezető egyéniség tartsa kezében a fesztivál előkészítését és lebonyolítását.

A válogatás természetesen valamilyen szempontból szűrést, szűkítést jelent. De a tematika szűkítése nem jelenti a stílusváltozatok csökkenését, a művészi színvonal leszállítását. Egy megfelelően tág határral meghatározott témakör megközelítése stílusosan, formai szempontokból kifejezheti az amatőr színházak rendkívüli sokszínűségét.

A nemzetközi mezőny részvétele azonban csak szükséges, de nem elégséges feltétele egy fesztivál sikerének. Az előadásokat követő viták, eszmecserek, konzultációk, a színházi életet, a társadalmi fejlődést érintő problémák megbeszélése legalább olyan fontos, mint ma-